

NHỮNG VẤN ĐỀ KHÍ TƯỢNG THỦY VĂN TRONG "CHƯƠNG TRÌNH NGHỊ SỰ 21"

NGUYỄN VĂN QUẢNG

Vụ trưởng

TH.S. PHẠM ĐÌNH AN

Vụ Hợp tác quốc tế

Hội nghị Liên hợp quốc về môi trường và phát triển (UNCED), còn gọi là "Hội nghị thượng đỉnh thế giới" đã kết thúc thắng lợi ở Rio de Janeiro, Brazil vào ngày 14/VI/1992, đi đến những sự nhất trí quan trọng có tác động biến đổi toàn bộ hành tinh chúng ta. Đây là cuộc tập hợp lớn nhất từ trước tới nay về Môi trường và phát triển, bao gồm khoảng 118 người đứng đầu các quốc gia và chính phủ, 7000 đại biểu từ 172 trong số 178 nước thành viên của Liên hợp quốc, 44 tổ chức liên Chính phủ, 24 Tổ chức và các cơ quan đặc biệt của Liên hợp quốc, các đại biểu của 1420 tổ chức phi chính phủ.

Những kết quả quan trọng nhất của UNCED là:

1. Công ước về đa dạng sinh học và Công ước về thay đổi khí hậu đã được hơn 150 nước và Cộng đồng kinh tế châu Âu ký tại Hội nghị. Tại buổi lễ mở đầu cho việc ký công ước khung về thay đổi khí hậu, Giáo sư G.O.P Obasi, Tổng thư ký Tổ chức khí tượng thế giới (WMO) đã ra tuyên bố chào mừng sự kiện này. Ông nhắc lại rằng trong hơn 100 năm qua, WMO và tiền thân của nó là Tổ chức khí tượng quốc tế đã thu thập, trao đổi và phân tích số liệu khí tượng, thủy văn và hải dương. Các số liệu đó tạo cơ sở cho sự hiểu biết về khí hậu toàn cầu, từ những biến đổi thành phần khí quyển đến sự tăng nhiệt độ trung bình toàn cầu và sự dâng cao mực nước biển trung bình. Số liệu toàn cầu cũng là xương sống cho sự phát triển hơn nữa hiểu biết của chúng ta về hệ thống khí hậu động lực và kết quả là phát hiện sự thay đổi khí hậu.

Công ước về thay đổi khí hậu nhằm mục tiêu ổn định nồng độ khí nhà kính trong khí quyển ở mức ngăn được sự can thiệp nguy hiểm của con người vào hệ thống khí hậu, khiến cho các hệ sinh thái có thể thích ứng tự nhiên với sự thay đổi khí hậu và bảo đảm sự phát triển kinh tế xã hội bền vững.

2. Tuyên bố Rio về Môi trường và phát triển hay "Hiến chương trái đất" bao gồm 27 nguyên tắc hành động của loài người nhằm mục đích phát triển lâu bền lành mạnh về môi trường.

3. "Chương trình nghị sự 21" là một kế hoạch hành động toàn diện cho thế kỷ 21, nhằm sắp xếp lại các hành động của loài người để giảm đến tối thiểu những tổn hại đến môi trường và bảo đảm phát triển lâu bền, thực hiện được các nguyên tắc trong tuyên bố nói trên.

Các phần chính của chương trình này là: bảo vệ khí quyển, các hệ sinh thái dễ bị thương tổn, việc giảm nhẹ các thiên tai, phát triển nông nghiệp lâu bền, bảo vệ môi trường biển, các khu vực đại dương và ven bờ và bảo vệ các tài nguyên nước ngọt.

Chương trình nghị sự 21 gồm 40 chương bao hàm hơn 100 lĩnh vực chương trình, được mô tả dưới dạng cơ sở hành động, các mục tiêu, các hoạt động và các phương tiện thi hành. Các chương trình liên quan đến các vấn đề ngành khí tượng thủy văn quan tâm giải quyết là:

Chương 9: "Bảo vệ khí quyển" - nhằm phát triển các chính sách và các chương trình đẩy mạnh sự hiểu biết và hành động có hiệu quả đấu tranh chống thay đổi khí hậu, sự suy giảm ozon tầng bình lưu và ô nhiễm khí quyển qua biên. Ngoài những thảo luận về tài chính, đã có những cuộc thương lượng khó khăn và kéo dài tại UNCED.

Chương 12. "Đấu tranh chống sa mạc hóa và hạn" - nói về tầm quan trọng của việc thi hành các biện pháp phòng ngừa cho các vùng đất chưa bị suy thoái cũng như việc khôi phục

các vùng đất đã bị suy thoái hoặc bị hạn. Một Công ước quốc tế về sa mạc hóa đã được soạn thảo trong năm 1994.

Chương 17: "Bảo vệ các đại dương" - nói về những sự bất trắc và việc tăng cường hợp tác và điều phối quốc tế nhằm quản lý môi trường biển và sự thay đổi khí hậu. Các quốc gia được khuyến khích tiêu chuẩn hóa các thủ tục kiểm định lẫn nhau, đẩy mạnh nghiên cứu khoa học, quan trắc có hệ thống và trao đổi số liệu và thông tin, phát triển các khả năng dự báo và đánh giá những ảnh hưởng của các biến đổi khí quyển đến môi trường biển, đặc biệt là bức xạ tử ngoại được tăng cường.

Chương 18: "Bảo vệ chất lượng và cung cấp các nguồn nước ngọt" - tầm quan trọng của việc quản lý tổng hợp có hiệu quả tài nguyên nước cho các lĩnh vực kinh tế - xã hội dựa vào nước.

Chương 33. "Các nguồn và các cơ chế tài chính" bao gồm các điểm chính sau:

- Các nước phát triển khẳng định lại những cam kết nhằm đạt tới mục tiêu Liên hợp quốc đã chấp nhận là khoảng đến năm 2000 giành 0,7 phần trăm tổng sản lượng quốc dân cho viện trợ phát triển chính thức (ODA - Official development assistance).

- Việc tài trợ cho chương trình nghị sự 21 sẽ sử dụng tất cả các nguồn và cơ chế tài chính sẵn có sao cho tận dụng tối đa các nguồn mới và bổ sung.

- Quỹ môi trường toàn cầu (GEF - UNEP/UNDP/, Ngân hàng thế giới) phải được cấu trúc lại để bảo đảm sự tham gia rộng rãi, việc quản lý và sử dụng chi tiêu minh bạch và dân chủ, không đưa ra điều kiện mới nào;

- Các cơ quan chuyên môn thích hợp của Liên hợp quốc sẽ được coi như một nguồn tài chính để thi hành các hoạt động của Chương trình nghị sự 21 (Ban thư ký UNCED ước tính chi phí trung bình hàng năm (1993 - 2000) cho việc thi hành các hoạt động của Chương trình nghị sự 21 ở các nước đang phát triển là hơn 600 tỉ USD, bao gồm khoảng 125 tỉ USD viện trợ cho không hoặc theo các điều kiện ưu đãi);

- Các dạng khác của tài trợ có thể gồm viện trợ song phương, xóa nợ, tài trợ tư nhân và các phương pháp tài trợ phát minh do cộng đồng quốc tế cung cấp.

Chương 34. "Chuyển giao công nghệ lành mạnh về môi trường, hợp tác và xây dựng năng lực" nhằm cải thiện các điều kiện và quá trình thông tin có được và chuyển giao công nghệ, cũng như xây dựng năng lực và dàn xếp hợp tác và quan hệ bè bạn trong lĩnh vực công nghệ.

Chương 35. "Khoa học cho sự phát triển bền vững" - tập trung vào vai trò và việc sử dụng khoa học trong trợ lực quản lý thận trọng môi trường và sự phát triển. Đây là một trong những chương trình ít gây bất đồng nhất của Chương trình nghị sự 21. Chương này đã được hoàn chỉnh dễ dàng tại khóa họp thứ 4 của Ủy ban trừ bị tại New York (tháng III/tháng IV năm 1992) và không cần thảo luận tại Rio. Bốn lĩnh vực Chương trình của chương này là: tăng cường cơ sở khoa học quản lý lâu bền; nâng cao hiểu biết khoa học; cải thiện các đánh giá khoa học dài hạn; và xây dựng phạm vi và khả năng khoa học.

Chương 38. "Các sắp xếp tổ chức quốc tế" nói về các yêu cầu điều phối liên chính phủ và giữa các cơ quan của Liên hợp quốc, cũng như việc thi hành toàn diện của Chương trình nghị sự 21. Ủy ban cấp cao về phát triển lâu bền sẽ báo cáo về vấn đề này với Đại hội đồng LHQ.

Kết luận: Như ông Tổng thư ký LHQ Boutros Boutros Ghali đã đánh giá, UNCED đã đi đến sự nhất trí về những vấn đề lớn "đánh giá bước ngoặt trong sự hợp tác và điều phối quốc tế trong những hoạt động của hệ thống LHQ trong nhiều năm tới".

Tuy nhiên, kết quả thật sự của nó còn phụ thuộc vào những hành động cụ thể của các quốc gia trong thời kỳ tiếp theo UNCED, đặc biệt là sự thi hành cam kết của các nước phát triển trong việc chuyển giao tài chính và công nghệ cho các nước khác, nhất là các nước đang phát triển.

Kết quả của nó cũng phụ thuộc vào sự đóng góp của các ngành, các lĩnh vực trong các hoạt động của mình, ở đây, ngành KTTV đóng một vai trò không nhỏ.